

Kristijan JURAN i Gabrijela ČEPO, *Stanovništvo otoka Krapnja prema matičnim knjigama i drugim povijesnim vrelima od 1630. do 1714. godine*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik, 2022., 201 str.

Knjiga Kristijana Jurana i Gabrijele Čepo *Stanovništvo otoka Krapnja prema matičnim knjigama i drugim povijesnim vrelima od 1630. do 1714. godine* objavljena je 2022. godine u nakladi Državnog arhiva u Šibeniku. Riječ je o šestom svesku bibliotečnog niza *Demographica et glagolitica Sibenicensia*, koji se bavi demografskim kretanjima u župama na području Šibenske biskupije tijekom ranonovovjekovnog razdoblja, posvećujući posebnu pažnju analizi matičnih knjiga pisanih glagoljicom. Knjigu su recenzirali dr. sc. Slaven Bertoša i dr. sc. Zdenko Dundović.

Autori su u uvodnom poglavlju (7 – 8) iznijeli nekoliko napomena o korištenim povijesnim izvorima i vremenskom obuhvatu istraživanja. Glavni izvor koji su koristili prilikom pisanja ove monografije bila je matična knjiga krštenih, vjenčanih i umrlih župe Krapanj za razdoblje od 1630. do 1714. godine. Radi se o najstarijoj sačuvanoj matici te župe, koja je pisana na tri jezika (latinskom, talijanskom i hrvatskom) i tri pisma (latinici, glagoljici i ćirilici). Juran i Čepo posebnu su pažnju posvetili djelovanju svećenika koji su podatke o svojim župljanima bilježili na hrvatskom jeziku. Matične knjige omogućile su im analizu demografskih prilika i antroponimije na otoku Krapnju u razdoblju obilježenom Kandijskim (1645. – 1669.) i Morejskim ratom (1684. – 1699.).

U poglavlju „Matične knjige župe Krapanj 1630. – 1714.“ (11 – 12) autori se referiraju na korištene izvore. Osim matice krštenih, vjenčanih i umrlih za razdoblje od 1630. do 1714. godine u koju su podatke unosili uglavnom krapanjski franjevci, Juran i Čepo koristili su još dvije matice u koje je podatke bilježio župnik fra Mihovil iz Šibenika. Radi se o matici krštenih i matici vjenčanih za razdoblje od 1678. do 1686. godine.

Treće poglavlje, naslovljeno „Pisari, pisma, jezici“ (12 – 27), bavi se svećenicima koji su vodili matične knjige te paleografskim i jezičnim obilježjima izvora. U prvom potpoglavljju (12 – 19) obrađeni su latinaši, a drugo potpoglavljje bavi se svećenicima koji su matice vodili na glagoljici i hrvatskoj ćirilici (19 – 27). Većina svećenika pisala je na latinskom i talijanskom jeziku. Glagoljicom je pisao don Mate Despot, župnik Krapnja od 1642. do 1652. godine. Don Ivan Pekojević bio je na župničkoj dužnosti od 1686. do 1694. godine. Matične knjige vodio je na ćirilici do studenoga 1693. godine, a zatim se do kraja službe koristio latinicom. Naknadni upisi don Antuna Vidatovića, župnika Vrpolja, pisani su ćirilicom, a odnose se na 1684. i 1704. godinu.

Četvrto poglavlje pod naslovom „Osnovni demografski pokazatelji“ (28 – 32) donosi podatke o godišnjoj distribuciji krštenih, vjenčanih i umrlih župe Krapanj u razdoblju od 1630. do 1714. godine. Juran i Čepo na početku poglavlja upozorili su na neredovitost upisivanja podataka u matične knjige, koja nije bila obilježje samo Krapnja, već i brojnih drugih župa u 17. stoljeću, pretpostavivši da su razni nepovoljni događaji i procesi utjecali na kvalitetu izvora (mletačko-osmanski ratovi, migracije i gospodarska nestabilnost). Osim godišnje distribucije krštenih, vjenčanih i umrlih, autori su analizirali spolnu strukturu krštenih i umrlih, a istražili su i mjesečnu distribuciju krštenih i vjenčanih. Utvrdili su dva krizna razdoblja nataliteta i nupcijaliteta tijekom Kandijskog rata. Prvo krizno razdoblje (1647. – 1649.) uslijedilo je poslije osmanske opsade Krapnja 1646., a drugo krizno razdoblje (1661. – 1663.) započelo je nakon osmanskog napada na Jadrtovac 1660. godine. Nepovoljne demografske prilike zabilježene su također neposredno prije i na početku Morejskog rata (1683. – 1684.).

Autori su u petom poglavlju (32 – 44) na temelju podataka o krštenima analizirali antroponimiju župe Krapanj. Proveli su analizu fonda osobnih imena, utjecaja crkvenog kalendara na izbor osobnog imena, obrasce nasljeđivanja imena u obitelji i obrasce nadijevanja imena blizancima. Također, pružili su analizu fonda prezimena stanovnika Krapnja. Fond osobnih imena bio je prilično skroman i uglavnom se svodio na kršćanska, svetačka imena, što je bilo odraz zaključaka Tridentskog koncila (1545. – 1563.), koji je nalagao obvezno nadijevanje kršćanskog imena prilikom krštenja. Zabilježeno je 30 ženskih imena i 34 muška imena. Najfrekventnija ženska imena bila su Matija, Jelena, Ivanica, Katarina i Lucija, a najučestalija muška imena bila su Matej, Ivan, Antun, Stipan i Mihovil. Roditelji su svome djetetu najčešće davali ime po svetcu koji se štovao u vrijeme njegova rođenja, odnosno krštenja.

U sljedećem poglavlju (44 – 155) Juran i Čepo donijeli su popise krštenih, vjenčanih i umrlih župe Krapanj. Popis krštenih župe Krapanj za razdoblje od 1630. do 1712. godine (46 – 104) priređen je u tabličnom prikazu po abecednom redoslijedu prezimena krštenika. Navedeni su sljedeći podatci: prezime i ime krštene osobe, ime roditelja, godina i datum krštenja te broj lista. Autori su donijeli dva popisa vjenčanih od 1630. do 1714. godine (105 – 133). Prvi popis vjenčanih organiziran je abecednim redom po prezimenima ženika, a drugi po prezimenima nevjesti. Popis umrlih stanovnika župe Krapanj u razdoblju od 1686. do 1712. godine (134 – 155) izrađen je po abecednom redoslijedu, a bilježio je prezime, ime i dob umrle osobe, godinu smrti, datum i oznaku lista matice iz koje je podatak preuzet.

Autori su zatim obradili povijesni kontekst i osvrnuli se na druge povijesne izvore. U poglavlju „Krapanj, Vrpolje i Jadrtovac – demografski preplet triju seoskih zajednica na mletačko-osmanskoj granici“ (159 – 169) autori su prvo ukazali na migracije stanovništva sa susjednog kopna (Grebac i Zamurva) na otok Krapanj u razdoblju od 1470. do 1570. godine, potaknute osmanskim upadima i osvajanjima. Stanovništvo Krapnja u drugoj su polovici 17. stoljeća činili i potomci doseljenika iz Zamurve, Grepca i ostalih naselja u Donjem polju. No, Juran i Čepo su na temelju raznih povijesnih izvora utvrdili da su na otok Krapanj dolazili i novi doseljenici iz okolice (Vrpolje i Jadrtovac) u vrijeme Kandijskog i Morejskog rata. Autori su u „Prilozima“ (170 – 195) donijeli pojedine popise stanovništva i popise krizmanika u Krapnju i Vrpolju.

Knjiga Kristijana Jurana i Gabrijele Čepo predstavlja važan doprinos hrvatskoj povijesnoj demografiji i antroponomastici te istraživanju hrvatske glagoljaške i ćirilичne baštine. Monografija o stanovništvu otoka Krapnja zasigurno će poslužiti ne samo istraživačima demografskih prilika i glagoljaštva na šibenskom i širem dalmatinskom području u ranom novom vijeku već i povjesničarima koji istražuju različite aspekte života na osmansko-mletačkom graničnom području.

Stjepan Tot